

Руслан Колосов,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права та публічного
адміністрування

СУБ'ЄКТ ТА УЧАСНИК КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН: ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОГО РОЗУМІННЯ ТА ТЛУМАЧЕННЯ

Зазначено, що зі становленням та розвитком корпоративного права постала необхідність в уточненні понятійних та термінологічних засад корпоративного законодавства. Вказано, що одним з напрямків цього є дослідження термінів «суб'єкт корпоративних відносин» та «учасник корпоративних відносин», виявлення їх спільних рис та відмінностей, що має сприяти вдосконаленню чинного законодавства у цій сфері.

Ключові слова: корпоративне право, корпоративне законодавство, корпоративні відносини, суб'єкт корпоративних відносин, учасник корпоративних відносин.

Колосов Р.

Субъект и участник корпоративных правоотношений: особенности их юридического понимания и толкования

Обозначено, что из становлением и развитием корпоративного права возникла необходимость в уточнении понятийных и терминологических основ корпоративного законодательства. Подчеркнуто, что одним из направлений этого является исследование терминов «субъект корпоративных отношений» и «участник корпоративных отношений», выявление их общих черт и различий, что должно способствовать совершенствованию действующего законодательства в данной сфере.

Ключевые слова: корпоративное право, корпоративное законодательство, корпоративные отношения, субъект корпоративных отношений, участник корпоративных отношений.

Koloso R.

The subject and the participant of corporate legal relations: features of their legal understanding and interpretation

The necessity in clarifying the conceptual and terminological bases of corporate legislation arose with the emergence and development of corporate law. One of the directions of this is the study of terms «subject of corporate relations» and «participant in corporate relations», the identification of their common features and differences, which should contribute to the improvement of existing legislation in this area.

Keywords: corporate law, corporate legislation, corporate relations, subject of corporate relations, participant in corporate relations.

Постановка проблеми. Недосконалість регулювання корпоративних прав викликає чималі дискусії в юридичній літературі та значні труднощі в їх правозастосуванні. Незрозумілими залишаються такі легкі запитання: хто є суб'єктом та учасником корпоративних правовідносин (корпорація, суб'єкт господарювання, господарська організація, корпоративне підприємство) та в яких юридичних особах можуть виникати корпоративні відносини, на підставі корпоративних прав? Однак абсолютно точно не можна допускати, що в середині кожної юридичної особи можуть розвиватися корпоративні відносини, тому постає питання: за яким критерієм можна виділити суб'єктів й учасників корпоративних правовідносин.

Проблематику визначення суб'єктів та учасників корпоративних відносин висвітлювали такі вчені, як: О. М. Вінник, Н. С. Глузь, О. Р. Кібенко, В. М. Кравчук, Н. С. Кузнєцова, І. В. Лукач, В. В. Луць, І. В. Спасибо-Фатєєва, В. С. Щербина та ін. Однак це запитання дотепер залишається дискусійним і не до кінця дослідженим.

Метою даної роботи є визначення осіб (фізичні та юридичні), яких можна вважати суб'єктами та учасниками корпоративних відносин.

Виклад основного матеріалу. Законодавство України не містить визначення поняття «суб'єкти корпоративних відносин» або переліку суб'єктів корпоративних відносин, завдяки чому незрозумілим залишається коло суб'єктів корпоративних правовідносин. При цьому не можна стверджувати, що корпоративні права належать лише членам корпорації, бо під корпорацією чинне законодавство розуміє лише об'єднання осіб. Не можна також стверджувати, що корпоративні права належать лише господарським

товариствам, бо така точка зору дуже сильно обмежує коло учасників корпоративних відносин, оскільки фізичні особи також можуть брати участь в корпоративних відносинах.

Розглядаючи суб'єктів корпоративних відносин, передусім необхідно звернутися до Господарського кодексу України (далі – ГКУ). У ч. 5 ст. 63 ГКУ надається поняття корпоративного підприємства, а визначення корпорації наводиться ст. 120 ГКУ. Під першими розуміються господарські товариства та інші підприємства, засновані на приватній власності двох або більше осіб, а під другими об'єднання підприємств [1]. Отже, це абсолютно різні за смисловим навантаженням юридичні терміни, на що неодноразово зверталася увага в юридичній літературі.

Крім того, ГКУ встановлює таку категорію, як суб'єкт господарювання, згідно зі ст. 55 ГК України «суб'єктами господарювання є: господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку». Суб'єкти господарювання прийнято поділяти на підприємства та підприємницькі об'єднання.

Відповідно до ст. 85 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ), непідприємницькі товариства (споживчі та обслуговуючі кооперативи, об'єднання громадян та інші) не мають за мету одержання прибутку для його подальшого розподілу між учасниками, а це означає, що вони не можуть визнаватися суб'єктами корпоративних правовідносин [2].

У зв'язку з цим до суб'єктів корпоративних відносин – господарських організацій можуть відноситись тільки організації, які мають такі ознаки:

- по-перше, учасники яких беруть участь в управлінні цими організаціями;
- по-друге, є прибутковими (підприємницькими, комерційними), тобто такими, що мають право отримувати прибуток і розподіляти його між учасниками у вигляді дивідендів;
- по-третє, майно яких розподіляється серед учасників цих організацій у разі ліквідації цих організацій [3. с. 104].

На думку В. Луця, коло суб'єктів корпоративного права є ширшим, ніж тільки господарські товариства. Автор вважає, що наслідком змін в акціонерному законодавстві буде потреба в удосконаленні правового регулювання корпоративних відносин з участю й інших суб'єктів корпоративного права (товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю, повних і командитних товариств, кооперативів, інших суб'єктів корпоративного типу тощо) [4, с. 8].

Загалом розгляд кооперативів (на відміну від господарських товариств) як суб'єктів корпоративних відносин є досить дискусійним питанням, тому зупинимося на ньому більш детально. Відповідно до ч. 1 ст. 163 ЦКУ, виробничим кооперативом є добровільне об'єднання громадян на засадах членства для спільної виробничої або іншої господарської діяльності, яка базується на особистій трудовій участі та об'єднанні його членами майнових внесків [2]. Відповідно до ст. 10 ЗУ «Про кооперацію», членами кооперативу можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, юридичні особи України та іноземних держав, що діють через своїх представників, які внесли вступний внесок та пай у розмірах, визначених статутом кооперативу, додержуються вимог статуту і користуються правом ухвалюючого голосу [5]. Так, членами кооперативів називають фізичних та/або юридичних осіб, які добровільно об'єдналися на основі членства для ведення спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення своїх економічних, соціальних та інших потреб.

Отже, у виробничого кооперативу є багато спільного з господарськими товариствами. Це, зокрема, наявність особистого членства в діяльності організації, субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями кооперативу у розмірах та порядку, встановлених статутом кооперативу і законом. Спільною для господарських товариств і виробничого кооперативу також є можливість брати участь в управлінні справами підприємства, а головною є мета – отримання прибутку та його розподіл. Вищенаведені аргументи дають підстави розглядати виробничі кооперативи як самостійний суб'єкт корпоративних відносин.

Переважає більшість вчених також вважає за можливе відносити кооперативи до суб'єктів корпоративних відносин. Так, О. Вінник зазначає, що кооперативи належать до корпоративних форм інвестування [6, с. 48]. На думку І. Спасибо-Фатєєвої, спори між учасниками (членами) виробничого кооперативу та цим кооперативом можна вважати корпоративними [7, с. 102]. Підтримує цю думку І. Лукач, який стверджує, що кооперативи є корпоративними підприємствами, суб'єктами корпоративних відносин [8, с. 67].

Отже, серед юридичних осіб до суб'єктів корпоративних відносин – господарських організацій відносяться господарські товариства та виробничі кооперативи, оскільки саме ці організації відповідають

вказаним вище ознакам. Хоча в юридичній літературі були висловлені й інші думки, наприклад, що кооперативи в Україні можуть створюватися з метою чи без мети отримання прибутку і це не впливає на їх класифікацію як вид корпорації [9, с. 203].

Позицію широкого тлумачення поняття «суб'єкт корпоративних правовідносин» відстоює також В. Кравчук, який до них відносить органи державного управління (ДКЦПФР, Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна, місцеві державні адміністрації та ін.). На його погляд, «...ці органи, як правило, не є безпосередніми учасниками корпоративних правовідносин, але вони здійснюють контроль за дотриманням корпоративного законодавства або управління державними корпоративними правами [10, с. 13]».

Але так розширене тлумачення коло суб'єктів корпоративних відносин не дозволяє визначитися із галуззю їх правового регулювання, тому навряд чи можна визнати його вдалим. Загалом визначити суб'єктів корпоративних правовідносин дуже важко, що пов'язане у тому числі і з недосконалістю термінологічного апарату. Поняття суб'єкта корпоративних правовідносин дуже часто змішується з учасником корпоративних відносин, і визначити їх відмінності нелегко.

Так, одна група науковців до учасників корпоративних правовідносин зараховують товариство, його учасників та органи юридичної особи [11, с. 43], [12, с. 21]. На думку В. Васильєвої та В. Луця, до них належать засновники (власне засновники, учасники господарських товариств, вкладники, члени кооперативів, власники підприємств) і корпорація [4, с. 12]. В. М. Кравчук [13, с. 38] та Д. В. Ломакін [14, с. 237, 244] також відносять засновників до суб'єктів корпоративних відносин.

На думку І. Саракун, засновники – це особи (фізичні чи юридичні, а також інші суб'єкти цивільного права), які здійснюють спільну діяльність зі створення господарського товариства і прийняли рішення про затвердження його установчих документів, а також передали певне майно (майнові права) до його статутного фонду [15, с. 33].

Але, як справедливо зазначалось в юридичній літературі, відносини між засновниками до державної реєстрації товариства не можуть вважатися корпоративними, зокрема через те, що корпорації як суб'єкта права у процесі здійснення зазначених відносин ще не існує [16, с. 33], [17, с. 49], отже, ці відносини слід розуміти як «партнерські» або ж «союзні», вони є предтечею корпоративних, і зазвичай однією з підстав їх виникнення, а про існування корпоративних відносин між учасником і товариством можна говорити лише за наявності запису про створення товариства у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (далі – Реєстр) та принаймні часткового внесення вкладу до статутного капіталу товариства його засновниками [17, с. 33].

Згідно зі ст. 3 Закону України «Про господарські товариства» засновниками та учасниками товариства можуть бути підприємства, установи, організації, а також громадяни, крім випадків, передбачених законодавчими актами нашої країни. Іноземні громадяни, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, а також міжнародні організації можуть бути засновниками та учасниками господарських товариств нарівні з громадянами та юридичними особами України, крім випадків, встановлених законодавчими актами України.

Учасниками корпоративних правовідносин можуть бути як юридичні та фізичні особи, так і держава, в особі уповноважених органів та установ (в тому числі і як власник корпоративних прав). Роль держави в регулюванні корпоративних відносин та корпоративного сектора економіки проявляється двояко. По-перше, держава виступає своєрідним регулятором його діяльності, застосовуючи різноманітні форми та методи регуляторного впливу. По-друге, держава виступає суб'єктом корпоративних відносин як потужний акціонер та інвестор.

Так, учасником господарського товариства, відповідно до ст. 114 ЦК України може бути фізична або юридична особа [2]. На думку В. Борисової, хоча чинне законодавство не дає визначення поняття учасника товариства і обмежується лише констатацією того, що ним може бути фізична або юридична особа (ст. 15 ЦКУ), корпоративними правами наділяється виключно та особа, яка взяла участь у його створенні та прямо зазначена у статуті товариства як його учасник (акціонер), та відповідно має право на частку у статутному (складеному) капіталі цього товариства. Тобто саме ця особа перебуває з товариством у правовому зв'язку як його учасник [18, с. 133–140]. Загалом погоджуючись з таким твердженням, варто зазначити, що право власності на корпоративні права можна набути й іншим чином, наприклад, договір купівлі-продажу, дарування, спадкування тощо.

Найбільш широко трактує цей термін О. Вінник, яка вважає, що учасниками корпоративних відносин (опосередкованими) можуть бути кредитори товариства (при зменшенні статутного фонду товариства в процесі його реорганізації чи ліквідації), Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку

(у разі участі її представника при проведенні реєстрації акціонерів, що прибули для участі в загальних зборах), Антимонопольний комітет (у разі порушення акціонерами та товариством вимог Закону України «Про захист економічної конкуренції» в процесі придбання контрольного чи блокуючого пакета акцій) та ін. [19, с. 223].

Враховуючи вищевикладене, можна зробити такі висновки:

– по-перше, треба розрізнити поняття «учасник» та «суб'єкт корпоративних правовідносин». Якщо перший термін відноситься до усіх осіб, що беруть участь у корпоративних відносинах, то другий стосується лише осіб, які володіють корпоративними правами.

– по-друге, суб'єктами корпоративних відносин є фізичні чи юридичні особи (у тому числі іноземні), територіальна громада, держава, які мають певну частку у статутному фонді корпоративного підприємства, незалежно від того, така частка була придбана до, під час чи після створення такої юридичної особи.

– по-третє, суб'єктами корпоративних відносин серед юридичних осіб є господарські товариства, створені двома чи більше особами, виробничі кооперативи, інші комерційні підприємства, статутний фонд яких поділений на частки або об'єднання підприємств.

– по-четверте, суб'єктами корпоративних відносин серед фізичних осіб є засновники корпоративного підприємства та інші фізичні особи, які стали власниками корпоративних прав під час його діяльності.

Список використаних джерел

1. *Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2003. – 192 с.*
2. *Цивільний кодекс України: Закон України № 435-IV від 16. 01. 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – 356 с.*
3. *Петрина В. Н. Про організаційно-правові форми господарських організацій – суб'єктів корпоративних відносин // Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин (м. Івано-Франківськ; 21–22 вересня 2012 р.) : Всеукраїнська науково-практична конференція : зб. наук. праць / ред. кол. : О. Д. Крупчан, В. В. Луць, В. А. Васильєва, І. Б. Саракун. – К. : НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2012. – с. 102–107.*
4. *Здійснення та захист корпоративних прав в Україні (цивільно-правові аспекти) : моногр. / В. В. Луць, В. А. Васильєва, Н. Р. Кобецька [та ін.] ; за заг. ред. В. В. Луця. – Тернопіль : Підручн. і посібн., 2007. – 320 с.*
5. *Закон України «Про кооперацію» № 1087-IV від 10 липня 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>.*
6. *Вінник О. М. Проблеми правового забезпечення приватних і публічних інтересів в акціонерних товариствах / О. М. Вінник // Проблеми вдосконалення господарського законодавства України : тези виступів учасн. «круглого столу», (м. Київ, 17–18 квіт. 2001 р.). – К., 2001. – С. 45–48.*
7. *Спасибо-Фатєєва І. В. З'ясування поняття та змісту корпоративних відносин та корпоративних прав як передумова вирішення корпоративних спорів / І. В. Спасибо-Фатєєва // Вісник господарського судочинства. – 2007. – № 6. – С. 99–104.*
8. *Лукач І. В. До питання про визначення кооперативів як суб'єктів корпоративних відносин / І. В. Лукач // Вісник господарського судочинства. – 2008. – № 6. – С. 59–67.*
9. *Лукач І. В. До питання про визначення кооперативів видом корпорації // І. В. Лукач / Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2012. – Вип. 19. – Том 2. – С. 200–203. – (Сер. «Право»).*
10. *Кравчук В. М. Корпоративне право: аналіз законодавства та судової практики / В. М. Кравчук. – К. : Істина, 2005. – 266 с.*
11. *Кибенко Е. Р. Корпоративное право : уч. пособ. / Е. Р. Кибенко. – Х. : Эспада, 2008. – 480 с.*
12. *Белов В. А. Объект субъективного гражданского права, объект гражданского правоотношения и объект гражданского оборота: содержание и соотношение понятий / В. А. Белов // Объекты гражданского оборота : сб. статей / отв. ред. М. А. Рожкова. – М. : Статут, 2007. – 677 с.*
13. *Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах : моногр. / В. М. Кравчук. – Львів : Край, 2009. – 464 с.*
14. *Ломакин Д. В. Корпоративные правоотношения: общая теория и практика её применения в хозяйственных обществах / Д. В. Ломакин. – М. : Статут, 2008. – 350 с.*
15. *Саракун І. Б. Здійснення корпоративних прав учасниками (засновниками) господарських товариств (цивільно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Ірина Богданівна Саракун. – К., 2008. – 214 с.*

16. Сороченко А. В. Корпоративні права та обов'язки: господарсько-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.04 / Антон Валерійович Сороченко. – К., 2015. – 204 с.
17. Вінник О. М. Проблеми правового регулювання корпоративних і партнерських відносин / О. М. Вінник. – К. : Науково-дослідний інститут приватного права та підприємництва НАПрН України, 2010. – 166 с.
18. Борисова В. До проблеми корпоративних прав учасників підприємницьких товариств / В. Борисова, С. Казанцев // Вісник Академії правових наук України. – 2007. – № 4 (51). – С. 133–140.
19. Вінник О. М. Деякі аспекти правового регулювання корпоративних правовідносин / О. М. Вінник // Вісник господарського судочинства. – 2008. – № 1. – С. 119–125.

References

1. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Commercial Code Ukraine]. (2003, January 16). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine. Kyiv: Parlam. vyd-vo [in Ukrainian].*
2. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 16. 01. 2003 № 435-IV // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine. [in Ukrainian].*
3. *Petryna V. N (2012) Pro orhanizatsiino-pravovi formy hospodarskykh orhanizatsii – sub'ektiv korporatyvnykh vidnosyn. [About organizational and legal forms of economic organizations - subjects of corporate relations]. Vdoskonalennia pravovoho rehuliuвання korporatyvnykh vidnosyn (21–22 veresnia 2012 r., m. Ivano-Frankivsk) [tekst]: Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia: Zbirnyk naukovykh prats - Improvement of Legal Regulation of Corporate Relations (September 21-22, 2012, Ivano-Frankivsk) [text]: All-Ukrainian Scientific and Practical Conference: Collection of Scientific Papers / Red. kol.: O. D. Krupchan, V. V. Luts, V. A. Vasyliieva, I. B. Sarakun. (pp. 102-107) – K.: NDI pryvatnoho prava i pidpriemnytstva NAPrN Ukrainy. [in Ukrainian].*
4. *Luts V. V., Vasyliieva V. A., Kobetska N. R. ta in (2007) Zdiisnennia ta zakhyst korporatyvnykh prav v Ukraini (tsyvilno- pravovi aspekty) : monohr.; [Implementation and protection of corporate rights in Ukraine (civil law aspects): monogr] za zah. red. V. V. Lutsia. – Ternopil : Pidruch. i posib. [in Ukrainian].*
5. *Zakon Ukrainy «Pro kooperatsiiu» vid 10 lypnia 2003 roku N 1087-IV [Law of Ukraine pro kooperatsiiu] from July 10 2003, №40-IV]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>*
6. *Vinnyk O. M. (2001) Problemy pravovoho zabezpechennia pryvatnykh i publichnykh interesiv v aktsionernykh tovarystvakh [Problems of legal provision of private and public interests in joint-stock companies] // Problemy vdoskonalennia hospodarskoho zakonodavstva Ukrainy: tezy vystupiv uchasn. «kruhloho stolu», (p. 45–48). – K., 2001. [in Ukrainian].*
7. *Spasybo-Fatieieva I. V. (2007) Z'iasuvannia poniattia ta zmistu korporatyvnykh vidnosyn ta korporatyvnykh prav yak peredumova vyrishennia korporatyvnykh sporiv [Clarification of the notion and content of corporate relations and corporate rights as a prerequisite for resolving corporate disputes] Visnyk hospodarskoho sudochynstva. – Bulletin of Economic Judicial Proceedings, 6, 99–104. [in Ukrainian].*
8. *Lukach I. V. (2008) Do pytannia pro vyznachennia kooperatyviv yak sub'ektiv korporatyvnykh vidnosyn [On the question of the definition of cooperatives as subjects of corporate relations] Visnyk hospodarskoho sudochynstva. – Bulletin of Economic Judicial Proceedings, 6, 59–67. [in Ukrainian].*
9. *Lukach I. V. (2012) Do pytannia pro vyznachennia kooperatyviv vydom korporatsii. [The question of the definition of cooperatives by the type of corporation.] Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Herald of Uzhhorod National University. Series Law. The Voyage 19. Volume 2. 200-203. [in Ukrainian].*
10. *Kravchuk V. M. (2005) Korporatyvne pravo: analiz zakonodavstva ta sudovoi praktyky [Corporate law: analysis of legislation and jurisprudence] – K. Istyna, [in Ukrainian].*
11. *Kybenko E. R. (2008) Korporatyvnoe pravo: [Corporate law] uch. posob. – Kh. : Эспادا, [in Ukrainian].*
12. *Belov V. A. (2007) Objekt sub'ektivnoho hrazhdanskoho prava, objekt hrazhdanskoho pravootnosheniia y objekt hrazhdanskoho oborota: sodержanye y sootnosheniye poniatyi [Object of subjective civil law, object of civil legal relationship and object of civil turnaround: content and correlation of concepts // Объекты hrazhdanskoho oborota : sb. statei / otv. red. M. A. Rozhkova. [Objects of civil turnaround: a collection. articles / Ed. M. A. Rozhkova.] – M. : Statut, [in Russian].*
13. *Kravchuk V. M. (2009). Pryrnyennia korporatyvnykh pravovidnosyn v hospodarskykh tovarystvakh: Monohrafiia [Termination of corporate legal relations in economic societies. : Monograph]– Lviv: Krai, [in Ukrainian].*
14. *Lomakyn D. V. (2008) Korporatyvnye pravootnosheniia: obshchaia teoriia y praktyka eї pryumeneniia v khoziaistvennykh obshchestvakh [Corporate legal relations: general theory and practice of its application in economic societies] – M.: Statut, [in Russian].*

15. Sarakun I. B. (2008). *Zdiisnennia korporatyvnykh prav uchasnykamy (zasnovnykamy) hospodarskykh tovarystv (tsyvilno-pravovyi aspekt)* [Corporate Rights Realization by the Participants (Founders) of Economic Associations (the Civil Aspect)] Candidate's thesis. – K. [in Ukrainian].
16. Sorochenko A.V (2015). *Korporatyvni prava ta obov'iazky: hospodarsko-pravovyi aspekt* [Corporate rights and responsibilities: economic and legal aspects] Candidate's thesis. – K. [in Ukrainian].
17. Vinnyk O. M. (2010). *Problemy pravovoho rehuliuвання korporatyvnykh i partnerskykh vidnosyn* [Problems of legal regulation of corporate and partner relations]–K. : Naukovo-doslidnyi instytut pryvatnoho prava ta pidpriemnytstva NAPrN Ukrainy, [in Ukrainian].
18. Borysova V. Kazantsev S (2007) *Do problemy korporatyvnykh prav uchasnykiv pidpriemnytskykh tovarystv* [Tekst] [To the issue of corporate rights of participants in business associations]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy.*[Herald of the Academy of Legal Sciences of Ukraine.], 4(51). – 133–140. [in Ukrainian].
19. Vinnyk O. M. (2008) *Deiaki aspekty pravovoho rehuliuвання korporatyvnykh pravovidnosyn*[Some aspects of legal regulation of corporate legal relations]. *Visnyk hospodarskoho sudochynstva.*[Bulletin of Economic Judicial Proceedings.] 1, 119–125. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 23.01.2018.